

Op weg naar Ubbergen 3

Niets is zeker / Wounded House

Na een Russisch bombardement op Dnipro op zaterdag 14 januari 2023 verscheen een filmpje op Twitter met beelden van een vernield flatgebouw. Doordat de gevel is weggeslagen door de inslag van een raket werd het interieur van een gele keuken zichtbaar vanaf de straat

'Hier kookten mensen, voerden ze gesprekken in de keuken, vierden ze verjaardagen, lachten ze, maakten ze ruzie', schrijft een Oekraïens parlementslid op Facebook. *'Dit zijn de wonden van Oekraïne, de wonden van onze huizen. De beelden roepen bij andere Oekraïners ook herkenning op. 'Als ik naar deze keuken kijk, zie ik de flat waar ik ben opgegroeid, de flat waarin mijn grootouders woonden, de flat waarin mijn neven en nichten woonden'*, schrijft iemand op Twitter. 'We

hadden allemaal twee van zulke krukjes onder de keukentafel staan.' (Bron: NOS-nieuws-app)

Wounded house

Op de foto van de gele keuken in Dnipro is op een heel letterlijke manier sprake van een 'gewond huis'. Het spreekt direct tot de verbeelding, omdat een huis waar je woont niet alleen de plaats is waar je spullen staan, waar je leeft, plezier en verdriet hebt, zoals in het citaat door toeschouwers wordt gezegd.

'Huis' is tegelijkertijd ook een metafoor voor geborgenheid, de overtuiging dat het er nog staat als je onderweg bent en de zekerheid dat je er altijd naar kunt terugkeren.

Deze foto is ook zo indringend, omdat hier duidelijk wordt dat die zekerheid niet altijd terecht is. Er kan van alles gebeuren, waardoor je veilige haven geen geborgenheid meer biedt.

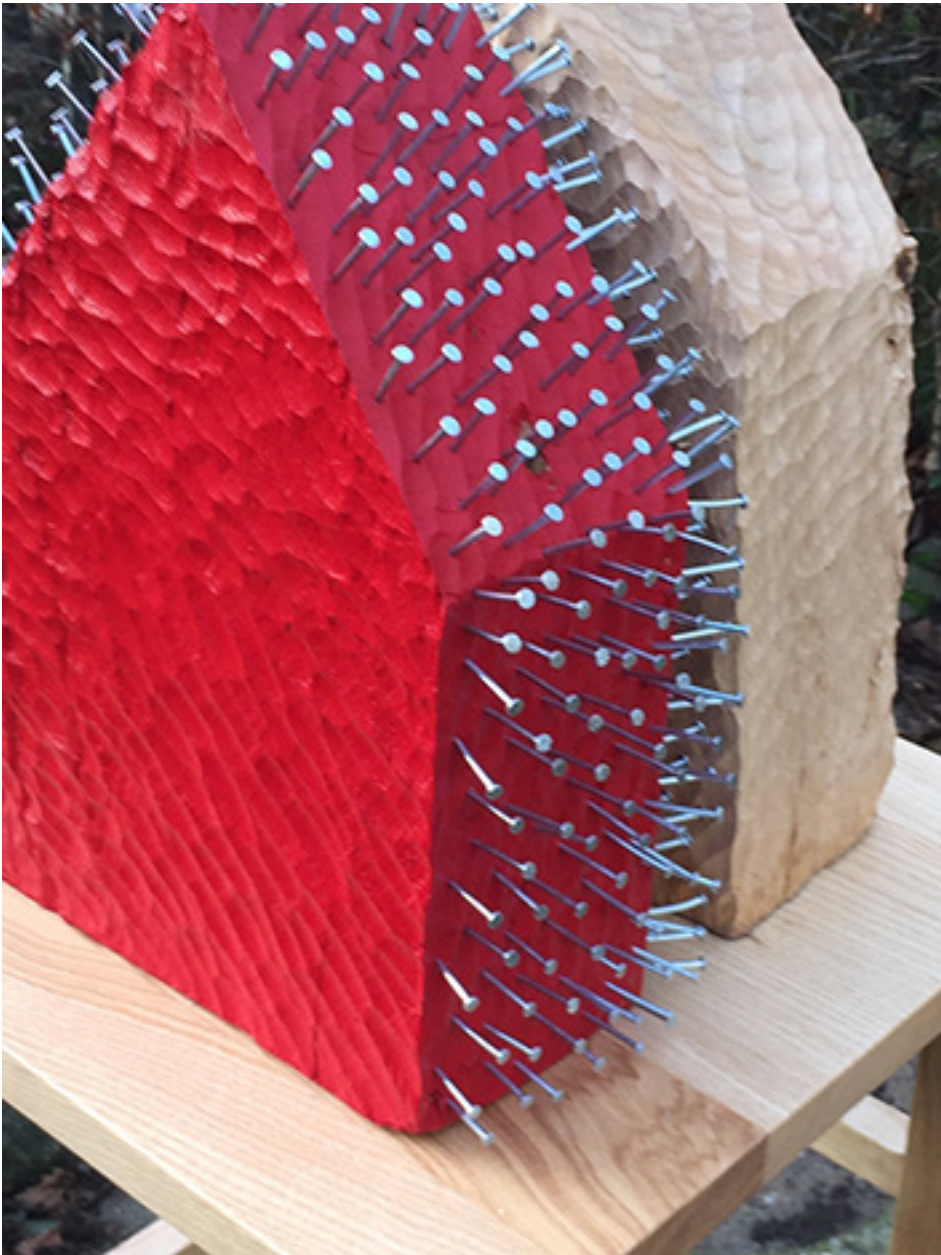
In de regio van Dnipro was het al eeuwen onzeker of je huis er nog wel zou staan als je een tijdje weg was. In het boek *Alexandra* van Lisa Weeda wordt de geschiedenis van Oekraïne beschreven als een aaneenschakeling van ontheemding, deportatie, oorlog, huisuitzettingen en onteigening in de naam van een groter verhaal.

Niets lijkt daar zeker.

Dat geldt niet alleen voor Oekraïne. In die zin staat het relaas van Lisa Weeda ook voor een groter verhaal. Overal ter wereld werden op grote schaal mensen van hun huis en haard verdreven, door alle eeuwen van onze treurige geschiedenis heen. Soms in de naam van een groots en meeslepend verhaal, zoals in het China van Mao, of recent nog tijdens de Olympische Spelen. Soms in de naam van een economisch belang zoals in de slavernij en het kolonialisme. Soms uit puur machtsspel, omdat het kan. Soms gedreven door een ééndimensionale overtuiging die kost wat kost werkelijkheid moet worden.

Ontheemden en stemloos maken is een heel effectieve overheersingstactiek gebleken.

Het lijkt niet zo moeilijk om dat rijtje met 'Soms ...' langer te maken. Dat zijn wel heel veel 'somsen', waardoor de uitspraak 'Niets is zeker' eerder regel dan uitzondering wordt.

Niets is zeker, dingen die voorbij gaan.

Onlangs werd in de buurt van Tiel door archeologen een prehistorisch openluchtheiligdom, gevonden van zo'n 4000 jaar oud. Het tempelcomplex, dat verborgen lag onder de uiterwaarden, werd ontdekt tijdens opgravingen. Een plek die in onze tijd niet eens zichtbaar is, blijkt een enorm betekenisvolle plek voor de mensen die het ooit oprichtten. Een betekenisvolle plek die door de tijd werd toegedekt, tijdelijk aan het daglicht werd blootgesteld en daarna weer teruggleed in het donker van het verleden. Alsof er niets gebeurd is.

Wie met deze bril op rondkijkt, ziet vaak plekken die ooit heel betekenisvol waren voor de gebruikers, maar nu in onbruik zijn geraakt en hoogstens interessant voor archeologen en toeristen.

Het omgekeerde komt ook vaak voor: niet-plekken die nu in onze tijd enorm betekenisvol zijn geworden. Wie rond zou kunnen lopen op de plek waar nu Brainport Eindhoven zich ontvouwt, maar dan 200 jaar geleden, zal niet weten wat daar gebeurd is.

De `Jordaan' in Amsterdam was in de jaren '50 van de vorige eeuw een plek waar men, als je de keuze had, liever niet verbleef en al helemaal niet wilde wonen. Nu is het een van de meest gewilde woonplekken in de hoofdstad.

Niets is zeker. Als er toch iets zeker is, is het dat alles voorbij gaat en verandert.

Huis en haard, een mooi koppel

De tegenstelling is mooi samengevat in een gedicht van Rutger Kopland. Het huis als metafoor voor het leven dat er zich heeft afgespeeld: de geborgenheid, de herinneringen aan gebeurtenissen die je koestert,..... maar waar je afscheid van moet nemen. Als het je eigen keuze is, is dat natuurlijk niet zo'n probleem, maar wat als de omstandigheden, de keuzes die anderen maken, je er toe dwingen.

XXVII

Boven het dak buigen de bomen zich
Nog krom als grootmoeders boven een bed.

Als wij door de kamers lopen mompelt
En zucht het vage gebeden en verhalen.

Langs het verslagen raam druppelen
Onze namen langzaam naar beneden.

Hier woonden wij en zullen wij
Niet meer komen.

(Rutger Kopland, uit: Een lege plek om te blijven, 1975)

Herhaling van zetten

Niets nieuws onder de zon in Dnipro, zo lijkt het wel. Op die manier bekeken gaat geschiedenis altijd over hetzelfde. Mensen hebben door de eeuwen heen altijd voor dezelfde problemen gestaan, dezelfde barrières moeten nemen, oplossingen moeten vinden om te overleven. Het enige dat verandert is de vorm die er voor gekozen wordt.

En dan blijkt weer: Niets is zeker.

In de tentoonstelling

In de tentoonstelling wordt dit onderdeel van Hoofdstuk 2: Een Gelaat van Zand aan de Grens van de Zee' verbeeld door een serie kleurig gepolitoerde huisjes. In ieder huisje is een kort videofragment te zien van dingen die letterlijk voorbij gaan.

